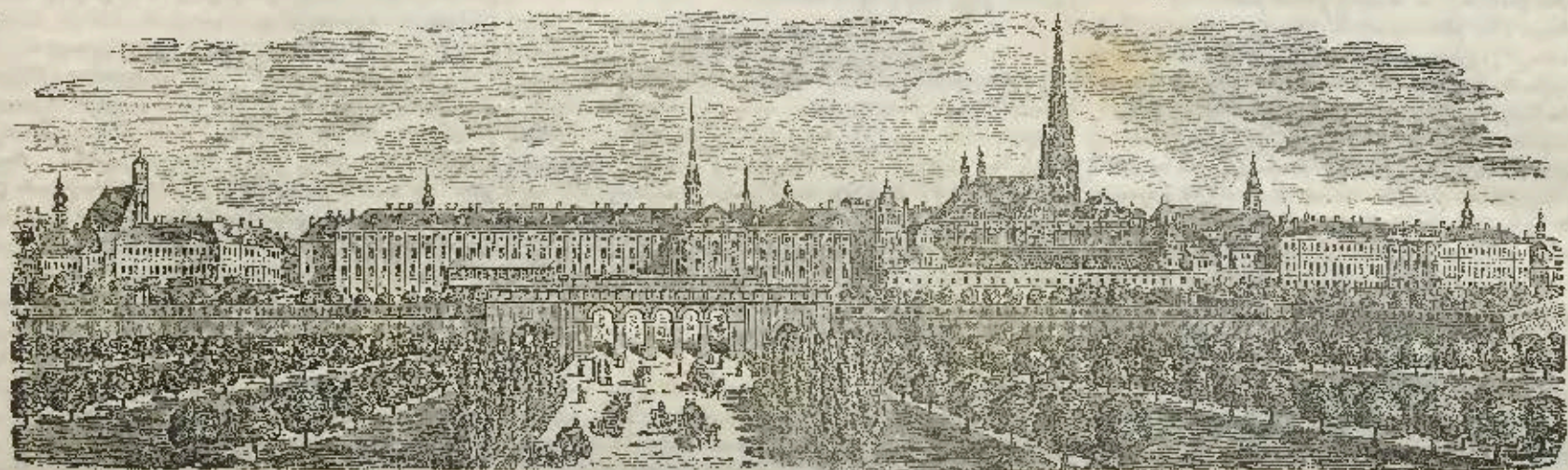

1853

[illegible]

4.1.1.1. 4.1.1.1. 4.1.1.1. 20

ՆՍՏՈՒՅՆ 18ին մայրաքաղաքին մէջ խիստ աղէ-
տալին եղեռնագործութեան մը փորձ եղաւ, որն որ
բարեխնամին Նստուած իր անասնման ողորմութեամբն
տրդեցից: — Եւնտափառ կայսրը նոյն սլը կէսօրը
զնկուտեալ Օ՛Տոնէկ կանին ընկերութեամբը քաղ-
քին բերդին վրայէն իր սովորական դրօսմանց ձեւին
ըրած՝ տունն՝ երբ որ Բերդէնէրմորը ըստած զրան
մտաեբը հասաւ, բերդին չորս կողմի խրամին մէջ
զօրաց քանի մը դնդեղու չափում տեսնելով՝ կանգ
առաւ ու քիւ մ՝տունն պատուարին վրայ կոխը-
նած՝ դանոնը կը դիակէր: Եւնտափառ կայսրն ու իր
օգնականն ընկերը նորէն ճամբանին շուսաջ, տուն-
ըն ճամբը քաջելու սկսած սասնելով՝ յանկարծ մար-
տնէն մէկը հաստ դանակով մը կայսրը նստեղանս
ստնին վրայ յարմակելով՝ դէպքն յետակողման խոց
մը տուաւ: Կայսրը հարուածն ընդունելը եւ ճարպ-
կութեամբ զարթելն ետեւ գտնալն ու սուրը քա-
շելը մէկ եղաւ: Բայց արդէն Օ՛Տոնէկ կամը մար-
դաստանին վրայ ինչպով ու կռուելով՝ նուաճելու

ն, պիտիմտար ընելու կը ձգենք: Ըս գործողութեանց մէջ՝ մտաւոր եղող բարդացողաց բարձրութիւն մը անմիջապէս Օ՛հնայէին օգնութեան հասնելով՝ յարձակող բարձրութիւն նաւաճեցաւ ա. պիտու ըստ ձեռքը յանձնուեցաւ: Չարագործը Ըխուր բարձրագոյնէ ծնած Բովհաննէս Լիպէնի անուամբ ձաւագորացի մին է. արուեստով ալ գերձակ: Մեծախառն կայարը շինման բաղձնութիւնը հանդարտեցուց: Թողգաւորը կայսեր իմաց տուաւ որ ծածորակէն արիւն կը վաղէ. ան աստե՛ն կայսրն արեան հոսումը դադարեցնելու համար խաղիմուսկը վերքին վրայ դրաւ եւ հաստատուն քայլերով Ապրիլին ալիքիդրին մնաւկայ պարտը մտաւ, վերքը կտորեց ու կառքով մը իր կայսերական ապարանքն երթմուտ առնելու խառնընթաց Թողգաւորեան անհամար բարձրութիւնը գլաւթմութեամբ կը բարեւէր: Պատուաւ ասած աստե՛ն տեսնելով որ հոն Թողգաւած բաղձնութիւնը սաստիկ կը սպայ, զիրենք հանգարտեցուց ըսելով թէ՛ Մեծ րան մը չէ՛. պէտք էր որ ես ալ իմ՝ Միլանի հաւ արտաբիմ զինուորներուս պիճակէն հաղորդակից ըլլայի:

Իմ իշխնեւորուն եւ վերաբոյժնեւորուն յայտարարու-
թեանց նախելով՝ մեծաբառ. հոյսեր վերբը թնեթեւ
եւ ամենեւին փռանդ մը չկայ: Ըս մեծ փռանցին

ասանկ յարպութեամբ անցնելուն համար անմիջապէս նոյն իրիկունն ու երկրորդ, որչ որչոր եկեղեցիներուն մէջ Ըստուծոյ հանդիսական շնորհակագութիւններ մատուցուեցաւ: Քայր եկէղեցւոյն հանդիսութիւննց ներկայ էին իսպետութիւնն առն բոլոր անգամները, դատարար, դաշտանայր, գաշտանատարը, մեծամեծ զինուորականք եւ անխի բազմութիւն ժողովրդոյ, որոնք իրենց սրտերի ինքնակայն ասանկ մեծ փանդէն աղատելուն համար որոանք ու բախտւիեամբ դոհաւթիւն մատուցին Բարձրեւոյն Գիշերն ալ թէ ներքին բոլրքն էւ թէ որուարձակներն բոլոր աները ինքաւ փառաւորաւթեամբ յատաւ որու եղան:

Սենտաբառ. հայտը շատ հանգիստ է Երկի ու
ղեց ինքն ալ անձամբ միայն եկեղեցին երթալ եւ իյ
աղատութեան համար եղած գոհութեան ապրիմը
նկարճն միանակեց ըլլալ, բայց բիշկները շատ քա
նաւով՝ արդիւնքին Եւրօր տրդէն քանի մը ժամ
շարունակ իր գրանցվածին առջեւ դադարեցաւ ։ Քա
ղաքացիք իրենց ինքնակալին ազատութեան վրայ ու
նեցած ուշադրութիւնն ան գործրով ալ յայտնելու
համար քաղքին աղքատներուն եւ րաբերարական
ընկերաւ միիններուն առաւ ստակ կաւ տան (միտը
դր ։ Սենտ 10,000) փորը եւ դր ։ Շտամց 3,000
փորը ։ տունն ։) Եւսիւ եկեղեցւորս վիճան պատա
հած տեղի Եւսաւ ծայ շտրհակաւորութեան համար յի
շատակարան մը կանգնելու եր պատրաստուին ։

Վասպուրական խնամեց յորպէսն ու եղանակս
փորձին համար ամուրջս Ամին պաշտէս կը գրէ։ Երեկ
առ երկրին (Վասպուրյի) պատմութեան մէջ անպար
անորեւութեան գործք մը յիշենա մայրաքաղաքը
ստիպան ու Եսրափի մէջ ձգեց, Եւ դեռ պոտի
առ զժրախտ օրումն ըրած տխուր սպեկտր[մեննե]ն
կաղճակած չեն։ Հասարակաց ու ուստիկ էր ցաւը
ասոր համար որ յիշենա, ու հին կայսերաց նիւ
տը, առ շատ գարեւել ի վեր իշխող ամն եւ պետու
թեան ներքին կապով կապուած քաղաքը, այսպիսի
ամուրտի կընտանգործութեան ասպարէզ կրցու
ր լլայ։ Դոյն քաղաքացա ժողովուրդն իր սիրելի կայ
սեր՝ սպանող ձեռքն օրհնելիքս արտաւերն վրայ
էր պայած ուրախութեանը փայլն ազգերու կրնայ յայ
անտէր։ Երեկուրեն ի վեր ամեն եկեղեցիներն ու ա
ղօթանոցները գրեթէ շարունակ լեցուն են։ ամեն
Եկեղեցիներուն մէջ Վասուրյ չեորհակալութեան
ստատարարներ ու պոշտաններ կը մատուցուին։ Դու
րիամեաց մէջ ալ մայրն ու որդիքը փրկին առիւ
ծուեր լինեա՞մ շորհակալու ձեռքերմին ու Վասուած
կը փրցցենն։ Սիշենացոյ սրահն մէջ իրենց կայ
սեր վրայ ունեցած սէրը, հաւատարմութիւնն ու
անձնատու իրութիւնն էրբէք ան աստիճան աստիւ
թեան հասած չէր։ Ինչ աստիճանի որ անոր փառե
րի մէջ ինչպէն ետքը հասան։ Ով որ ան հազա
նա, որ ու բխրաւոր շարժեալ արտերուն մեծ փառա
խնդանային սգոստական մերն Եկեղեցի դացած ասին
Կեցցէ կանչելուն ձայնը լսել, կրնայ քաղցին ինչպ
չազ ունեցած զգամման վրայ դալալար ունենայ։

— 11 — Իլիանի մէջ ամոցոյ ճին պատահած չեղա-
փոխական խռովութեան վրայ, որն որ մեր վերջին
թուոյն մէջ յիշատակեցինք, Ելեւի լապիւն տա-
ռակեալութիւններն ուղ կու տայ ։ Արդէն ամոցոյ ճին
քաղցքին մէջ լուր մը տարածուած էր որ կէսօրէն
եարբ ժամը (ինն արարտութեւթեան կողմնակցութեւ-
նը խռովութիւն մը պիտ'որ հանէ . բայց նոյն օրը
բան մը չպատահեցաւ, եւ ոչ ալ ուր լուր ժողովու-
րեան վրայ մեծ աղդեցութիւն մ'ըլլած կ'երեւար,
սրովհետեւ բարեկեաններն ուրախութիւնները սո-
փարական կերպով լաւաւ կ'երթային ։ Երկրորդ օրը
նոյն լուրն աւելի եւս հաստատութեամբ կրկնուեցաւ,
որուն վրայ քաղաքացիք անձկութիւն մը սկսան զգալ,
խառնութիւնները զսոցուցան եւ վաղոյններու մէջ կ'առ-
կածէին մարդիկ Երեւոյում սկսան ։ Աս որոք անձ-
կութեան եւ միանգամայն անձրեւացին ալ ինչ պատ-
ճառաւ . վաղոցներու մէջ բարեկեթիւնը սոփարակու-
նէն քիչ էր ։ Եւսմը գէպ ի Յին սկսան խռովու ու
գաժաժոյն դիմեք մարդկան պղպիկ խմբեր դաշտնով
ու արտի վիճակ Երեւան Ելեւի, ու քաղցքին ամեն
կողմը տարածուիչ, եւ իրենց առաջին արդիւնը Եղաւ
չաղեկաւորքի կայարանը գալցող կտոր մը բռնել ու
մեջին համեստ մարդիկը կողոպտել ։ Այնէ ետքը սկսան
տատնմին պարտող զինուորաց պաշտօնակալաց ու
նաեւ պահանջողաց (չոլ-լապիւն) վրայ յորձու-
կիլ ու դաշտնով անոնց կռնկի կողմէն վիրաւո-
րիլ, որոնցմէ շատերն անմիջապէս ինկան մեռան ։
Համը Յին ու խռովութեանը ցած ժողովրդեան
բաղմունքներն մը կորացան, որոնցմէ շատերը հրա-
յան ալ ունէին, վաղոցներու մէջ սկսան պարտ
կեցող Խառնա, կեցող Կառնիւն ուսմար ուլ սուա
լեւի ստորածկցին թէ բոլոր պաշտօններն ու ամբողջ
Խառնութեանը էլ իրեն Գտն հոգիլ կազմուած արքա-
տանայի խռով մը թողուարահին պայտօն զինուոր
պահանջողութեան վրայ յորձուկեցաւ, որն որ թե-
պէտ շատով միայ հասնող զինուորներէն անմիջա-
պէս ցրուեցաւ, բայց առաջին չիփութեւթեան ասեւ
կտորը Եղաւ քանի մը կէքը ձեռք ձեռք եւ տղա-
սող զինուորը դաշտնով վիրաւորել ։ Նաեւ քանի
մը տեղ ալ մարտողներն յինեղին ։

Ըս բաներս սկսելուն պէս՝ զորաց զնդերուն հրա-
ման զիտայ որ դուրս ելլեն ու խաղաքարները զսպեն :
Ընմիջադէս չորս հոգիներէ մեծամեծ գնդիչ ամէն
հոգի՝ տարածուեցան, մայրախոյնները նուազ աշխա-
տակէն աւելի աւելի եւ զանաւոր պաշտպանողներուն մէկ
մասը բռնեցին, մնացածը ջրակեղին + Եղեպէս փո-
ղոցեկերս մէջ գտնուող ապաստանաց գնդերը զար-
կին ու մէկ մասը բռնեցին, որով ժամը մին խառ-
վախիւնը դադարեցաւ ու քաղաքը հանդարտեցաւ :
Հ) Խնուորաց հոգիմէն աս կոխներու մէջ, առան-
ձին զարնուողներն ու մէկտեղ առնելով, 10 հոգի
մուսան ու Եկե՝ 78 հոգի վերաւորուեցան + Իսկ սպորս
տեսնաց հոգիմէն մեծնաղերուն խիւղ գետ յայտնի
է, իսկ 80 հոգի մարտիկը շինելու առնել կամ ձե-
ռու ընդն զէնք բանուելով՝ բամադուրիսեցան, որոնց-
մէ մինչեւ հիմայ 10 հոգի կամապտեաւ ու մէկ հոգի

